

Πρεβεζάνικα Χρονικά

Αρ. 29-30 (1993)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 29-30 (1993)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β' ΕΤΟΣ 9ο ΤΕΥΧΟΣ 29-30 ΠΡΕΒΕΖΑ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ Μ. ΚΑΤΣΑΟΥΝΗΣ, Γ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, Κ. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ, Γ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Ε. ΜΠΑΝΤΕΚΑ, Κ. ΤΣΑΪΜΟΥ, Ε. ΑΦΕΝΤΟΥΛΙΔΗΣ, Ν. ΛΑΛΕΧΟΣ, Σ. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ, Α. ΣΥΝΕΣΙΟΣ, Γ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ
 ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΟΔ. ΜΠΕΤΣΟΣ, Γ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ, Ι. ΚΟΛΛΙΑΣ, Κ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, ΑΛ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, ΣΠ. ΣΤΑΜΟΥΛΑΚΗΣ
 ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ Ν. ΚΑΡΑΜΠΕΛΑΣ
 ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ Μ. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ, ΑΠ. ΜΠΕΝΑΤΣΗΣ
 ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ Γ. ΚΑΒΑΓΙΑΣ, Φ. ΜΠΑΣ, ΧΡ. ΣΚΑΝΔΑΛΗΣ
 ΠΟΙΗΣΗ ΣΤ. ΜΑΦΡΕΔΑΣ, ΘΕΜ. ΚΑΤΩΓΙΑΝΝΗΣ
 ΚΡΙΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΥ Γ. ΒΡΕΑΛΗΣ

Ιανουάριος - Δεκέμβριος 1993

Κωνσταντίνος Κονοφάγος: Ο άνθρωπος, ο Πρεβεζάνος

Μιχαήλ Κατσαούνης

Copyright © 1970, Μιχαήλ Κατσαούνης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κατσαούνης Μ. (2022). Κωνσταντίνος Κονοφάγος: Ο άνθρωπος, ο Πρεβεζάνος. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, (29-30), 8-13. ανακτήθηκε από <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/prevchr/article/view/29469>

Φιλippiάδα: Επιστροφή της ομάδας των Προσκόπων από τους Α' Πανηπειρωτικούς Αγώνες (24-5-1928). Όρθιοι: Ιωάννης Αθανασιάδης-Μάνος και Ντίνος Κονοφάγος. Καθήμενοι (πρόσκοποι): Νίκος Αφεντουλίδης και Νίκος Τσαντούλας

ΜΙΧΑΗΛ ΚΑΤΣΑΟΥΝΗΣ
Φιλολόγος, τέως Λυκειάρχης

Κωνσταντίνος Κονοφάγος: Ο άνθρωπος, ο Πρεβεζάνος

Οι γειτονικές μας πόλεις, ανέκαθεν και με περισσή αυταρέσκεια, προέβαλλαν αστερισμούς διασήμων ανδρών που γέννησαν και εξέθρεψαν. Αντίθετα, ταπεινόφρων σιγή και αιδήμων συστολή εκάλυπτε τα μεγάλα τέκνα που γέννησε και εξέθρεψε η μικρή μας Πρέβεζα.

Σήμερα όμως άρχισε, με τόλμη, να προβάλλει και αυτή δικαιωματικά τους αστερισμούς των ιδικών της μεγάλων τέκνων.

Ένα λαμπερό αστέρι σε μια πλειάδα επιφανών ανδρών του τόπου μας είναι και ο αείμνηστος καθηγητής Κωνσταντίνος Κονοφάγος, του οποίου τη μνήμη τιμά σήμερα ο Δήμος της γενετείρας του.

Ο Κωνσταντίνος Κονοφάγος γεννήθηκε το 1912 στην Πρέβεζα και πέθανε στην Αθήνα το 1989. Η ζωή και η δράση του σχεδόν ταυτίζεται

με την ογδοηκονταετία του ελευθέρου βίου της Πρέβεζας, που εόρτασε πέρυσι ο Δήμος μας.

Ο Κωνσταντίνος Κονοφάγος υπήρξε άκρως πολυσχιδής προσωπικότητας, άγνωστος ακόμη στους πολλούς σε όλη της την έκταση.

Φύσις εξ αρχής δυαδική, θεωρητική και πρακτική μαζί, επεχείρησε να εισχωρήσει σε όλους τους χώρους του επιστητού και με ανύστακτη δράση να κατακτήσει τη ζωή.

Το βιβλίο της ζωής του Κονοφάγου που έκλεισε αιφνίδια την 16η Ιουλίου 1989 στο σπίτι του, στα Εξάρχεια, ιστορεί στις σελίδες του τον Κονοφάγο ως:

- Μηχανικό, με πολλές εξειδικεύσεις στην περιοχή των μετάλλων
- Αρχαιολόγο, με λαμπρές ανακαλύψεις στον χώρο της αρχαίας μεταλλευτικής
- Φωτεινό ακαδημαϊκό διδάσκαλο

- Δημιουργικό στέλεχος μεταλλευτικών επιχειρήσεων

- Ιδρυτή και οργανωτή μεταλλευτικών εταιρειών και ιδρυμάτων

- Λογοτέχνη, με έργο σημαντικό και πρωτότυπο, στην ποίηση, το μυθιστόρημα και το θέατρο, αναγνωρισμένο από τους εγκυρότερους κριτικούς της λογοτεχνίας μας

- Εφευρέτη, με αξιόλογες επινοήσεις στο χώρο της επιστήμης του

- Ερασιτέχνη ζωγράφο και συλλέκτη

- Πολιτικό, και τέλος

- Άνθρωπο...

Την τελευταία αυτή διάσταση του τιμωμένου, την ανθρώπινη και ειδικώτερα την σχέση και τον δεσμό του με την Πρέβεζα, θα προσπαθήσει να σκιαγραφήσει η ταπεινότης μου εντός των ασφυκτικών ορίων των δέκα λεπτών, που μας παρεχώρησε η κλεψύδρα του προγράμματος.

Ο Κ. Κονοφάγος έζησε στην Πρέβεζα τα πρώτα 17 έτη της ζωής του. Είναι τα χρόνια της ανέμελης ζωής, του ονείρου, του ειδυλλίου, των νεανικών πόθων και οραματισμών.

Γονείς, συγγενείς, φίλοι, συμμαθηταί, δάσκαλοι, συμπολίτες, πατρικό σπίτι, χαρούμενες γειτονίες, μαγευτικά Πρεβεζάνικα τοπία, όλα αυτά πλεγμένα μεταξύ τους δένουν και "δέμουν" τον ωραίο έφηβο Ντίνο Κονοφάγο, τον Πρεβεζάνο Κονοφάγο.

Θα ακολουθήσει, βέβαια, ο Κονοφάγος των Παρισίων, του Λαυρίου και τέλος ο Κονοφάγος των Αθηνών. Οι εποχές αυτές είναι εποχές επιτυχιών και δόξης. Όμως καμμία τους δεν κεντρίζει τον ίμερο και τον νόστο στην ψυχή του Κονοφάγου, όσο

η ονειρεμένη νεανική του ζωή στην Πρέβεζα. Όριμος πια, εξομολογείται και κλαίει:

*«Πρέβεζα, Γυμνάσιο
Η λάμπα μου η παιδική
μου φέγγει στο τραπέζι.
Ιστορία, φυσική,
μαθηματικά, χημεία...
αύριο θάχουμε γραφτά,
πως τα χρόνια πέρασαν!
Μα πάντα στο τραπέζι
δίπλα μου
μια λάμπα παραστέκει
μ' άσβεστη φλόγα κι άυλη
την παιδική ψυχή μου.»*

(Ποίημα: Η Λάμπα)

Σε άλλο ανέκδοτο ποίημά του αφιερωμένο στον αγαπητό και πιστό του φίλο Ντίνο Σαγανά, με μια ελεγειακή αποστροφή στην εγκλωβισμένη καρδερίνα, που φιλόστοργα κρατεί στο σπίτι του στην Αθήνα, δείχνει τον σπαραγμό του για την Πρέβεζα:

*«Εξάρχεια. Στο σπίτι μου πρωί
Γαρδέλι μου και πάλι καλημέρα!
Τί όμορφα που κελαιδάς.
Είσαι του χρόνου μια λάμψη μακρυνή.
Στην Πρέβεζα - παιδάκι
Άντε να πάμε στη συκιά
σταλαγματιά, σταλαγματιά να πάρουμε το γάλα
να φτειάσουμε την κόλλα...»*

Όπως φαίνεται, η Πρέβεζα ήταν για τον Κονοφάγο η Ιθάκη των ονείρων του. Απ' αυτή ξεκίνησε για το μεγάλο ταξίδι της ζωής, το γεμάτο περιπέτειες, γεμάτο γνώση.

Τί είχε όμως να του δώσει η Ιθάκη του, η Πρέβεζά του; Του έδωσε τους λατρευτούς σ' αυτόν γονείς. Και αυ-

τοί χάρισαν στο γιο τους υγιείς και ισχυρές κληρονομικές καταβολές.

Ο παππούς του Αθανάσιος Κονοφάγος ήλθε από την Λευκίμμη, της ωραίας νήσου των Φαιάκων, εγκατεστήθη εδώ και ενυμφεύθη ευγενική μοναχοκόρη έγκριτης Πρεβεζάνικης οικογένειας.

Ο πατέρας του Ηλίας έλαβε σύζυγον από τα Λέλοβα, ωραία κόρη πολυμελούς οικογενείας με ισχυρή προσωπικότητα και φιλόδοξους οραματισμούς.

Η διπλή αυτή καταγωγή του σοφού Καθηγητού δείχνει τη διάφανη ψυχοσύνθεσή του.

Η επτανησιακή προέλευση χάρισε στον Ντίνο Κονοφάγο την ποιητική διάθεση και ευαισθησία, τη ρέμβη και το φιλοσοφικό στοχασμό.

Η ηπειρωτική του πάλι υπόσταση έπλασε ένα Κονοφάγο δυναμικό, δραστήριο, πρακτικό, προσγειωμένο στην νοησιарχική επιστημονική αντίληψη του κόσμου και της ζωής.

Ο πατέρας του, πλούσιος έμπορος, αυτοδημιούργητος με έντιμη σκληρή εργασία, παρείχε αφειδώλευτα τα μέσα για τη σχολική εκπαίδευση και τις ανώτερες σπουδές του πρωτότοκου γιου του Κωνσταντίνου.

Η στοργή, η εμπιστοσύνη και ο θαυμασμός των οικείων του προς το πανέξυπνο και ζωηρό παιδί της οικογένειας, ενίσχυσαν τη θέλησή του και εθέρμαναν τις φιλοδοξίες του για ανώτερες σπουδές και επιτυχίες.

Πολλά οφείλει ο Ντίνος Κονοφάγος στα Σχολεία της πατρίδος του.

Δημοτικό, Σχολαρχείο, Γυμνάσιο λειτουργούσαν τότε υποδειγματικά και ήταν επανδρωμένα με εξαίρετους δασκάλους και καθηγητάς. Ο

Ντίνος ανταποδίδει επάξια. Παρά τις ζωηρότητες και αταξίες των πρώτων μαθητικών χρόνων, στο γυμνάσιο ωριμάζει σε πειθαρχημένο, επιμελέστατο και υπεύθυνο μαθητή. Πάντοτε σε όλες τις τάξεις και σε όλα τα μαθήματα αριστεύει.

Είναι ακαταπόνητος. Κοιμάται με τα βιβλία κάτω από το μαξιλάρι. Κοιμάται λίγες ώρες. Τις περισσότερες μελετά. Έχει σ' αυτό Ναπολεόντεια αντοχή. Είναι τακτικός και μεθοδικός στη μελέτη του.

Μεγάλη επίδραση άσκησαν στη σκέψη και τη βούλησή του δυο εξαιρετοι δάσκαλοι. Ο Ευριπίδης Σούρλας στο Σχολαρχείο και ο Ευκλείδης Τσακαλώτος στο Γυμνάσιο. Ο Σούρλας, διακεκριμένη μορφή της παιδαγωγικής επιστήμης, εκαλλιέργησε και εθέρμανε τις φιλολογικές τάσεις του μαθητού του Κονοφάγου, και ιδίως στην έκθεση. Τότε, ο νεαρός μαθητής ονειρεύεται να σπουδάσει νομικά. Έχει άλλωστε έμφυτη ρητορική ικανότητα.

Όμως, στο Γυμνάσιο ο Τσακαλώτος, άριστος μαθηματικός και επαγωγός στη διδασκαλία του, με εύστοχες παρατηρήσεις και πλάγιες υποδείξεις, κατόρθωσε να τον στρέψει προς την σπουδή των μαθηματικών και της μηχανικής επιστήμης. Η παιδαγωγική παρέμβαση του Ευκλείδη Τσακαλώτου μας εχάρισε τον σοφό καθηγητή της μεταλλογνωσίας.

Τον Σούρλα τον αποκαλεί μεγάλο δάσκαλο και σεμνό μεγάλο διανοητή. Για τον Τσακαλώτο διακηρύττει ευγνωμοσύνη, ότι σε αυτόν οφείλει τη μαθηματική σκέψη και γνώση.

Μαθητής, ακόμη, δείχνει έντονες καλλιτεχνικές διαθέσεις και ικανότη-

τες. Σκισάρει και ζωγραφίζει, αυτοδίδακτος. Αποτυπώνει θέματα και σκηνές ειδυλλιακές ή στιγμιότυπα της μαθητικής ζωής με σατιρική πρόθεση. Η ιχνογραφική και ζωγραφική έμφυτη ικανότητά του τον ωφέλησε πολύ στις ανώτερες σπουδές του και τις αρχαιολογικές του μελέτες, αργότερα.

Γίνεται δραστήριο μέλος της προσκοπικής ομάδος του τόπου του και διοργανώνει στην προσκοπική λέσχη εκθέσεις ζωγραφικής και διαλέξεις.

Αθλείται και εγγράφεται σε ποδοσφαιρική ομάδα.

Μετέχει ενεργώς στην κοινωνική ζωή της μικρής μας πόλης. Σε σωζόμενο λεύκωμα σεβαστής δέσποινας, βρίσκουμε ώριμες και σοφές σκέψεις του μείρακος μαθητού.

Το κοινωνικό και μορφωτικό περιβάλλον της Πρέβεζας εμφύσησαν στο νεαρό μαθητή τις φιλελεύθερες ιδέες και τα δημοκρατικά φρονήματα.

Η εντύπωση που άφησε ο Κονοφάγος στην Πρέβεζα ως νέος, συνοψίζεται στον χαρακτηρισμό που μου έδωσε πρόσφατα επιζώσα συμμαθήτριά του:

«Ζωντανό, ζωηρό παιδί, χαμογελαστό, αγαπητό, πανέξυπνο».

Τέτοιος έμεινε ο Κονοφάγος ως το τέλος της ζωής του.

Η άκρα επιμέλεια, τάξη και πειθαρχία των γυμνασιακών του χρόνων τον συνώδευσαν στις ανώτερες και ανώτατες σπουδές του στο Παρίσι, στο "Lycée Louis Le Grand" και στην "Ecole Centrale de Paris" από το 1930 έως το 1936, έτος που έλαβε το δίπλωμα του μηχανικού.

Στην ξένη χώρα διακρίθηκε γρήγο-

ρα και είλκυσε την εκτίμηση των καθηγητών και των συμμαθητών του.

Στο μέσον των σπουδών του ο πατέρας του επτώχευσε και σε λίγο πέθανε.

Ο Πρεβεζάνος σπουδαστής βρέθηκε σε πλήρες οικονομικό αδιέξοδο. Δεν γύρισε όμως πίσω. Διαγωνίσθηκε και αριστεύσας έλαβε την γενναία υποτροφία του κληροδοτήματος Ροδοκανάκη.

Ο Κ. Κονοφάγος, άριστα εξειδικευμένος επιστήμων, με τέλειες τεχνολογικές και τεχνοκρατικές γνώσεις, δεν έμεινε κλεισμένος στο στενό χώρο μιας επιστημονικής ειδικότητας.

Όλη η ζωή του Κονοφάγου μας προβάλλει ένα άνθρωπο οικουμενικό με βαθειά ανθρωπιστική παιδεία και ιδανικά.

Ο Κ. Κονοφάγος υπήρξε Homo Universalis. Τηρουμένων των αναλογιών ομοιάζει προς τον Γκαίτε, ο οποίος υπήρξε ποιητής, πολιτικός και φυσιοδίφης συγχρόνως.

Υπήρξε λάτρης του αρχαίου ελληνικού κάλλους και θαυμαστής της αρχαίας ελληνικής σοφίας.

Θηρευτής σε όλη του τη ζωή της απόλυτης αλήθειας και της τελειότητας των έργων... Και γι' αυτό εύδαιμον αλλά και τραγικό πρόσωπο σινάμα.

Είχε έντονες μεταφυσικές ανησυχίες και προβληματισμούς, που εξεδήλωνε στις συζητήσεις του και διτύπωσε στο λογοτεχνικό του έργο. Τον απασχολούσε ιδιαίτερα το θέμα της μετά θάνατον ζωής και της πίστεως.

Προσπαθούσε να δώσει απάντηση

σ' αυτά με το μικροσκόπιο του ερευνητού, με τον ορθό λόγο, με τον φιλοσοφικό στοχασμό και τέλος με τον μύθο της τέχνης.

Ο ανθρωπισμός του δεν έμεινε θεωρητικός. Υπήρξε καλός Σαμαρείτης των αδελφών του, πολλών πτωχών σπουδαστών και συνανθρώπων του αναξιοπαθούντων.

Προστάτης των φοιτητών του, στις δύσκολες εκείνες ώρες του Νοεμβρίου του 1973.

Ως θηρευτής του τελείου δεν συγχωρούσε αμέλειες και παραλείψεις στο έργο του. Πολλές φορές δυσάρεστησε πιστούς συνεργάτες του και για συγγνωστά μικρά σφάλματα ή παραλείψεις ακούσιες.

Άνθρωπος υψηλών εμπνεύσεων και στόχων ωφέλησε την Επιστήμη, την Παιδεία, την Πολιτική.

Εκβιάζων την τύχη απέσπασε την εύνοιά της. Επέτυχε την κατά κόσμον ατομική και οικογενειακή ευτυχία.

Παρ' όλες τις τιμές και διακρίσεις που απέλαυσε, έμεινε ο καταδεκτικός, ο απλός, ο ευπροσήγορος, ο γελαστός Πρεβεζάνος.

Δεν έκοψε ποτέ τον ομφάλιο λώρο με τη γενέτειρά του Πρέβεζα. Τακτικός επισκέπτης ερχόταν για να ξαναζήσει σ' αυτήν τα παιδικά του χρόνια και να επικοινωνήσει με τους συμπολίτες του.

Αυτός που γνώρισε και έζησε στο

Παρίσι τη γαλατική αβρότητα και εκπαίδευση, αισθανόταν άρρηκτη αγαλλίαση να συνομιλή και να χαριεντίζεται με ψαράδες, αχθοφόρους, μαγαζάτορες και γραφικούς τύπους της Πρέβεζας, ανθρώπους ενίοτε τραχείς και αγροίκους, αλλά πάντοτε χαρούμενους, με γυμνή και άδολη καρδιά.

Συνέτρωγε με παλαιούς συμμαθητάς του ή μετέβαινε στο Γυμνάσιο για να ξαναζήσει παλιές ευτυχισμένες στιγμές.

Στα χρόνια της θητείας του στην πολιτική συνδέθηκε περισσότερο με όλο το νομό και προσπάθησε να τον ωφελήσει με την εκτέλεση έργων βιομηχανικής υποδομής.

Δυστυχώς το οξυδερκές πνεύμα, ο αεικίνητος άνθρωπος δεν υπάρχει πια. «Ο ανήρ παρ' ημών ο αυτός, επί πλείστ' αν είδη και μετά χαρίτων μάλιστα αν ευτραπέλως το σώμα αὐταρκές παρεχόμενος», μετέστη του βίου. Ο Κ. Κονοφάγος δεν υπάρχει πια να μας φωτίσει, να μας διδάξει. Κοιμάται τον αιώνιο ύπνο. Αλλά

*«των απεράντων ύπνων
η στενοτάτη κλίνη
κείται υπό το έλεος του Ιησού»*

Και το έλεος του Ιησού θα δείξει, εκεί ψηλά, στο φιλέρευνο πνεύμα τον ουράνιο αληθινό κόσμο και θα χαρίσει στην ανήσυχη ψυχή την διαρκή γαλήνη.